

CZU: 343.615-055.2:343(478)(094.4)

DOI: 10.5281/zenodo.82236

FEMICIDUL PRIVIT PRIN PRISMA LEGII PENALE A REPUBLICII MOLDOVA

BRÎNZA Serghei

doctor habilitat în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0001-5937-3926

STATI Vitalie

doctor în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-1371-4961

The purpose of this article is to establish both the content of the notion of femicide and the opportunity to criminalize the act of femicide in the legislation of the Republic of Moldova. It is concluded that the commission of femicide is conditioned by the gender of the victim. Which means that the perpetrator deprives the victim of her life precisely because she is a woman or a girl. In the Republic of Moldova there are no conditions for the distinct criminalization of femicide. Based on the provision from letter l) paragraph (2) art. 145 of the Criminal Code of the Republic of Moldova states the concept that: 1) women and men are equal before the law; 2) the type and size of the penalty for murder does not depend on the sex/gender/gender identity of the victim. Currently, in the Republic of Moldova, we do not see “very important” reasons for gender inequality, embodied in the distinct criminalization of femicide, to be considered compatible with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Keywords: femicide; murder; violence; equality; discrimination; sex; gender; gender identity.

Violența împotriva femeilor reprezintă un fenomen global prezent într-o măsură mai mare sau mai mică în toate culturile și sistemele sociale. În anumite perioade istorice, violența împotriva femeilor a fost chiar permisă de lege în anumite împrejurări. În acest sens, de exemplu, în Capitolul 8 din Pravila lui Vasile Lupu atrag atenția următoarele prevederi: „Cel ce-și va ucide fiica în ceasul ce o va afla curvind cu cineva, nu se va certa ca un ucigător” [1, p. 89]; „Cel ce-și va ucide soția în vremea când o va găsi curvind cu altul, nu se va certa ca un ucigător” [1, p. 89]. Într-o societate patriarhală, în care onoarea bărbatului avea o valoare mult mai mare decât viața femeii, nu puteau exista prevederi care l-ar fi sancționat pe tatăl victimei sau pe soțul acesteia pentru omorul așa-zis „de onoare”.

Desigur, odată cu trecerea timpului, atitudinea societății față de violența împotriva femeilor s-a schimbat. Drept dovadă, în Declarația privind eliminarea

violentei împotriva femeilor, adoptată de către Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția nr. 48/104 din 20.12.1993, se menționează că „violența împotriva femeilor este o manifestare a relațiilor de putere inegale din punct de vedere istoric între bărbați și femei, care au dus la dominarea femeilor și discriminarea acestora de către bărbați și au împiedicat progresul deplin al femeii” [2].

Femicidul se numără printre formele cele mai extreme de violență împotriva femeilor. Cu toate acestea, deocamdată nu există o definiție universal acceptată a noțiunii de femicid.

Cea mai largă definiție a acestei noțiuni a fost formulată de Jacquelyn Campbell și Carol W. Runyan, care înțeleg prin „femicid” „oricare omor săvârșit asupra femeii, indiferent de motivul făptuitorului și de relația acestuia cu victima” [3]. Totuși, așa cum constată Alonso Moreno Nerea, „nu în toate cazurile omorul unei femei poate fi considerat femicid” [4]. Diana E.H. Russell consideră că noțiunea de femicid trebuie interpretată îngust, și anume ca „omor săvârșit de către bărbați asupra femeilor doar pentru că sunt femei” [5, p. 74].

După ce fenomenul femicidului a devenit o preocupare a comunității internaționale, s-a încercat definirea noțiunii de femicid în anumite acte cu vocație internațională. De exemplu, conform Rezoluției 1654 (2009) a Consiliului Europei cu privire la femicid, „femicid sau ginecid constituie uciderea unei femei pentru că este femeie” [6]. În Clasificarea internațională a infracțiunilor pentru scopuri statistice, propusă de Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate, se menționează că „femicid este uciderea intenționată a unei femei din motive misogine sau bazate pe gen” [7]. În Declarația ONU de la Viena privind femicidul, se relevă că „femicidul se exprimă în omorul săvârșit asupra femeilor sau fetelor din cauza genului lor” [8].

Din aceste definiții oficiale rezultă că săvârșirea femicidului este condiționată de genul victimei. Ceea ce înseamnă că făptuitorul lipsește victima de viață tocmai pentru că aceasta este femeie sau fată. *Per a contrario* se poate susține că dacă victima nu ar fi femeie sau fată, atunci făptuitorul nu ar comite omorul.

În pofida acestui fapt, în studiile dedicate analizei fenomenului de femicid, este pronunțată tendința de a folosi noțiunea de femicid în raport cu oricare infracțiuni care au ca rezultat decesul unei persoane de gen feminin, indiferent de forma de vinovăție manifestată de făptuitor și de motivele care l-au ghidat.¹ O astfel de abordare extensivă, care deviază substanțial de la definițiile oficiale ale noțiunii de femicid consemnate mai sus, nu face decât să complice înțelegerea naturii juridice a femicidului.

---

¹ A se vedea, de exemplu: Țurcan-Donțu A., Cheianu-Andrei D. Studiul național de analiză a cazurilor de femicid. <https://cdf.md/category/publicatii/>

În context, menționăm că am analizat jurisprudența din anul curent a Curții Supreme de Justiție, privitoare la infracțiunea de omor (art. 145 CP RM). Dintre cele 38 de decizii de condamnare în baza acestui articol, care au fost pronunțate în această perioadă de Colegiul penal [9] și de Plenul Colegiului penal [10] ale Curții Supreme de Justiție, șase decizii se referă la cazurile în care victimă a fost o femeie sau o fată. Astfel, interesul material a constituit motivul infracțiunii în două dintre aceste cazuri. Răzbunarea a constituit motivul infracțiunii în alte două dintre aceste cazuri. Gelozia a reprezentat motivul infracțiunii în unul dintre aceste cazuri. În fine, într-un singur caz, în care victima infracțiunii era soția făptuitorului, motivul omorului nu a fost identificat. În niciunul dintre cele șase cazuri, în care victimă a omorului a fost o femeie sau o fată, nu s-a stabilit că săvârșirea infracțiunii a fost condiționată de genul victimei. Deci, nu putem vorbi despre femicid în niciunul dintre cazurile analizate, în care victimă a fost o femeie sau o fată.

Cineva ar putea afirma că analiza, pe care am efectuat-o, nu poate fi nici reprezentativă, nici concludentă. Dacă este așa, atunci ar trebui să fie prezentate statistici care ar confirma că, în Republica Moldova, femicidul reprezintă un fenomen acut și larg răspândit. Nu excludem cu totul că femicidul se caracterizează printr-un anumit grad de latență. Există probabilitatea ca, în unele cazuri în care victimă a omorului a fost o femeie sau o fată, să nu se ia în considerare că săvârșirea acestuia a fost condiționată de genul victimei. Totuși, o astfel de probabilitate nu poate fi echivalată cu o certitudine. Nu avem temeii să afirmăm că Republica Moldova ar fi afectată de o „pandemie globală de femicid” [11].

În Codul penal al Republicii Moldova nu există nicio dispoziție de incriminare care s-ar referi în mod expres la femicid. Cu toate acestea, se poate afirma că legea penală autohtonă asigură implicit prevenirea și combaterea acestui fenomen. În această ordine de idei, consemnăm că, prin Legea nr. 111 din 21.04.2022 pentru modificarea unor acte normative [12], prevederea de la lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM a fost modificată. Înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, prevederea în cauză stabilea răspunderea pentru omorul săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În condițiile legii în vigoare, lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM prevede răspunderea pentru omorul săvârșit din motive de prejudecată.

Noțiunea „motive de prejudecată” este definită în alin. (1) art. 134²¹ CP RM. Din această normă aflăm că, prin „motive de prejudecată” se înțeleg ideile preconceptuate ale făptuitorului bazate, printre altele, pe considerente de sex, gen sau identitate de gen. Conform alin. (2) art. 134²¹ CP RM, „prezența în profilul victimei a anumitor caracteristici protejate nu va constitui în sine o bază suficientă pentru a conchide că s-a comis o infracțiune motivată de prejudecată”. Ceea ce înseamnă că nu oricare

omor, în care victimă este o femeie sau o fată, poate fi calificat în baza lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM. O asemenea circumstanță nu este suficientă pentru a considera că omorul a fost săvârșit din considerente de sex, gen sau identitate de gen. Totodată, potrivit alin. (3) art. 134²¹ CP RM, „se consideră că infracțiunea s-a comis din motive de prejudecată indiferent de faptul dacă făptuitorul s-a condus integral sau doar parțial de astfel de motive, fiind prezente și alte motive”. Ceea ce înseamnă că prezența răzbunării, a geloziei, a interesului material sau a altor asemenea motive, nu exclude prezența în contextul aceleiași fapte de omor a motivelor de prejudecată. Într-un asemenea caz, atestăm nu concurența de motive, ci cumulumul de motive în prezența aceleiași intenții infracționale.

Nu doar din acest punct de vedere, considerăm reușită concepția implementată în art. 134²¹ CP RM. Or, această concepție permite a lua în calcul în contextul aceleiași infracțiuni de omor a mai multor caracteristici protejate specificate în alin. (1) art. 134²¹ CP RM. De exemplu, Alicia Deus și Diana Gonzalez disting următoarele varietăți de femicid: femicidul transfobic; femicidul lesbofob; femicid rasist, etc. [13] În aceste cazuri, prejudecata făptuitorului este condiționată de identitatea de gen a victimei și de: transexualitatea acesteia (în cazul femicidului transfobic); orientarea sexuală a victimei (în cazul femicidului lesbofob); rasa acesteia (în cazul femicidului rasist). Numărul de caracteristici protejate, atestate în ipoteza omorului săvârșit din motive de prejudecată, poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei stabilite în alin. (2) art. 145 CP RM.

La individualizarea acestei pedepse se poate lua în considerare, de asemenea, faptul că agravanta de la lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM poate fi însoțită de alte agravante specificate în același alineat: cu bună știință asupra unei femei gravide (lit. e); asupra unui membru de familie (lit. e¹), etc.

Cu cât este mai mare numărul de caracteristici protejate și/sau de circumstanțe agravante ale omorului, cu atât mai severă trebuie să fie pedeapsa aplicată pentru această infracțiune.

Am menționat mai sus că, în acord cu alin. (1) art. 134²¹ CP RM, prin „motive de prejudecată” se înțeleg ideile preconceptuate ale făptuitorului bazate, printre altele, pe considerente de sex, gen sau identitate de gen. Care este deosebirea dintre aceste trei caracteristici protejate?

În art. 2 al Legii nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, sunt definite distinct noțiunile „sex” și „gender”: „sex – totalitate a caracteristicilor anatomo-fiziologice care diferențiază ființele umane în femei și bărbați” [14]; „gender – aspectul social al relațiilor dintre femei și bărbați, care se manifestă în toate sferile vieții” [14]. Pentru comparație, definițiile propuse

de legiuitorul român ne permit să distingem mai clar cele două noțiuni. Astfel, conform art. 4 al Legii României nr. 202 din 19.04.2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, „prin sex desemnăm ansamblul trăsăturilor biologice și fiziologice prin care se definesc femeile și bărbații” (lit. d²); „prin gen desemnăm ansamblul format din rolurile, comportamentele, trăsăturile și activitățile pe care societatea le consideră potrivite pentru femei și, respectiv, pentru bărbați” (lit. d³) [15]. În mod similar, în pct. 32 din Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 1 din 18.02.2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 219a/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, se menționează că „în timp ce [termenul „sex”] se referă la o realitate biologică, [termenul „gen”] se referă [...] la așteptările sociale legate de această realitate” [16].

Din Decizia Curții Constituționale a României nr. 907 din 16.12.2020 asupra obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 7 alin. (1) lit. e), introduse prin articolul unic al Legii pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011, putem afla înțelesul noțiunii „identitate de gen”: „[Noțiunea de „gen”] cuprinde elemente de identitate socială a individului, evolutive în corelație cu evoluția societății și reevaluarea continuă a interpretării principiului egalității și nediscriminării pe criteriul sexului. Identitatea de gen implica și rolurile sociale asigurate cutumiar și discriminările bazate pe criteriul sexului/genului. Conștientizarea apartenenței sexuale a individului apare astfel ca o componentă în cadrul identificării de gen, însă factorii biologici sunt completați de cei sociali, identitatea de gen incluzând-o pe cea sexuală și adaptând-o solicitărilor sociale. [...] Identitatea de gen [...] reprezintă mai mult decât sexul biologic/diferențele biologice, combătând, din această perspectivă, stereotipurile de gen atașate abordării tradiționale a rolurilor femeii și bărbatului în societate” [17].

Așadar, noțiunea „gen” are la bază evaluarea socială, în timp ce noțiunea „identitatea de gen” se întemeiază pe opinia unei persoane despre sine.

În dispoziția de la lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM nu se face diferențierea dintre victimele de sex/gen feminin și victimele de sex/gen masculin. De asemenea, potrivit acestei dispoziții, nu este relevant dacă subiectul infracțiunii este bărbat sau femeie.

O abordare calitativ diferită este răspândită în statele din America Latină. Această abordare presupune incriminarea distinctă a femicidului. În context, în Rezoluția nr. 68/191 din 18.12.2013, Adunarea Generală a ONU a menționat că „uciderea femeilor și fetelor în funcție de gen a fost incriminată în unele țări ca „femicid” și a fost încorporată ca atare în legislația națională din statele respective”

[18]. Ana Batričević relevă: „Acest tip de reacție a statului la femicid a rezultat din particularitățile economice, sociale și politice ale statelor din America Latină și din eforturile intense ale feministelor locale, sectorului civil și mass-media de a identifica femicidul ca o problemă socială importantă, cu orientarea spre soluționarea acesteia prin reforme de drept penal” [19].

Într-adevăr, din cauza numărului mare de femei omorâte și ca răspuns la presiunile interne și externe, în a doua jumătate a anilor 1990 mai multe țări din America Latină au început să adopte măsuri punitive menite să contribuie la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor.

În unele dintre aceste state, legea penală cuprinde un compartiment aparte dedicat infracțiunii de femicid. De exemplu, în Codul penal al Republicii Chile, Titlul opt „Crime și delictе contra persoanelor” conține §1 bis „Femicidul”. În acest paragraf atrag atenția următoarele trei articole: art. 390 bis („Bărbatul care omoară o femeie cu care este sau a fost într-un raport de căsătorie ori de concubinaj, sau cu care are sau a avut în comun un copil, va fi pedepsit cu detențiune pe viață. Aceeași pedeapsă se va aplica unui bărbat care omoară o femeie pentru că are sau a avut o relație sentimentală sau sexuală cu ea fără a trăi împreună” [20]); art. 390 ter („Bărbatul care omoară o femeie din cauza genului ei va fi pedepsit cu detențiune pe viață. Se va considera că există un motiv de gen atunci când decesul survine în oricare dintre următoarele împrejurări: 1. ca urmare a refuzului de a stabili o relație sentimentală sau sexuală cu făptuitorul; 2. ca efect al practicării de către victimă a prostituției sau a unei alte ocupații ori meserii de natură sexuală; 3. după ce victima a fost supusă violenței sexuale de orice formă [...]; 4. din cauza orientării sexuale, identității de gen sau exprimării de gen a victimei; 5. în împrejurări de subordonare vădită datorată raporturilor de putere inegale dintre făptuitor și victimă, sau dintr-un motiv evident de discriminare” [20]); art. 390 quater („Circumstanțe agravante ale infracțiunii de femicid se consideră: 1. faptul că victima era însărcinată; 2. victimă fie nu a atins vârsta de optsprezece ani, fie are o vârstă înaintată, fie suferă de o dizabilitate [...]; 3. săvârșirea infracțiunii în prezența ascendenților sau descendenților victimei; 4. săvârșirea infracțiunii în contextul violenței fizice sau psihice pe care făptuitorul o aplică în mod obișnuit împotriva victimei” [20].

În alte cazuri, infracțiunii de femicid îi este consacrat un articol distinct în cadrul legii penale.

Bunăoară, art. 252 bis din Codul penal al Statului Plurinațional al Boliviei prevede: „Oricine omoară o femeie în oricare dintre următoarele circumstanțe va fi pedepsit cu treizeci de ani de închisoare fără drept de grațiere: 1. făptuitorul este sau a fost soțul ori partenerul victimei, este sau a fost legat de ea printr-o relație similară

de afecțiune sau de intimitate, chiar și fără a trăi împreună; 2. pentru că victima a refuzat să stabilească cu făptuitorul o relație de căsătorie, de parteneriat, de afecțiune sau de intimitate; 3. pentru că victima este însărcinată; 4. victima se află într-o situație sau relație de subordonare sau dependență față de făptuitor, ori se află cu acesta într-un raport de de muncă sau într-o relație corporativă; 5. victima se află într-o situație de vulnerabilitate; 6. înainte de a fi omorâtă, femeia a fost supusă de către același făptuitor violenței fizice, psihice, sexuale sau economice; 7. anterior a fost săvârșită o infracțiune contra libertății fizice sau a libertății sexuale; 8. decesul victimei are legătură cu traficul de persoane sau cu traficul de migranți; 9. decesul victimei constituie rezultatul unor ritualuri, provocări de grup sau practici culturale” [21]. În același context, art. 108-B din Codul penal al Republicii Peru prevede: „Oricine omoră o femeie pentru calitatea acesteia ca atare, în oricare dintre următoarele circumstanțe, va fi pedepsit cu închisoare de cel puțin douăzeci de ani: 1. violența în familie; 2. constrângere, hărțuire [non-sexuală] sau hărțuire sexuală; 3. abuzul de putere ori de încredere sau orice altă poziție sau relație care conferă autoritate făptuitorului; 4. orice formă de discriminare a femeii, indiferent dacă există sau a existat o relație conjugală sau de concubinaj cu făptuitorul. Pedepsa privativă de libertate nu poate fi mai mică de treizeci de ani atunci când este prezentă oricare dintre următoarele circumstanțe agravante: 1. dacă victima a fost un minor sau o persoană de vârstă înaintată; 2. dacă victima era însărcinată; 3. dacă victima se afla în grija sau în responsabilitatea făptuitorului; 4. dacă victima a fost supusă în prealabil unui viol sau unor acte de mutilare; 5. dacă la momentul săvârșirii infracțiunii, victima suferea de dizabilitate de orice tip; 6. dacă victima a fost traficată sau exploatată în orice formă; 7. dacă a fost prezentă oricare dintre circumstanțele agravante stabilite la articolul 108²; 8. dacă, în momentul săvârșirii infracțiunii, era prezent un copil sau un adolescent” [22]. De asemenea, art. 325 din Codul penal federal al Statelor Unite Mexicane prevede: „Oricine lipsește o femeie de viață din motive de gen săvârșește infracțiunea de femicid. Se consideră că există motive de gen atunci când este prezentă oricare dintre următoarele circumstanțe: I. victima prezintă semne de violență sexuală de orice fel; II. victimei i-au fost cauzate leziuni sau mutilări inumane ori degradante înainte sau după lipsirea de viață, ori au fost săvârșite acte de necrofilie asupra cadavrului victimei; III. există antecedente de violență de orice tip în mediul familial, de muncă sau școlar, aplicată de făptuitor împotriva victimei; IV. a existat o relație sentimentală, afectivă sau de încredere între făptuitor și victimă; V. există date care denotă că au existat amenințări, hărțuiri sau vătămări legate de fapta

---

² Acest articol stabilește răspunderea pentru omorul calificat.

penală, comise de făptuitor împotriva victimei; VI. victima a fost lipsită de libertate înainte de a fi lipsită de viață, indiferent de durata lipirii de libertate; VII. cadavrul victimei este expus într-un loc public. Oricine săvârșește infracțiunea de femicid va fi pedepsit cu închisoare de la patruzeci la șaizeci de ani și va trebui să achite o sumă care corespunde cu 500-1000 de zile-amendă. Pe lângă pedepsele descrise în acest articol, făptuitorul își va pierde toate drepturile în raport cu victima, inclusiv cele cu caracter de moștenire. [...]” [23]. Nu în ultimul rând, art. 104A din Codul penal al Republicii Columbia prevede: „Oricine provoacă moartea unei femei tocmai datorită faptului că aceasta este femeie, sau din motive de identitate de gen, sau în cazul în care există ori au existat oricare dintre următoarele circumstanțe, va fi pedepsit cu închisoare de la două sute cincizeci de luni până la cinci sute de luni: a) are sau a avut cu victima o relație de familie, intimă sau de concubinaj, de prietenie, de natură corporativă sau de muncă, și a săvârșit numeroase acte de violență fizică, sexuală, psihică sau patrimonială care au precedat infracțiunea împotriva acesteia; b) aplică violența sexuală asupra victimei sau comite acțiuni de oprimare și control asupra deciziilor vitale și a sexualității victimei; c) săvârșește infracțiunea profitând de autoritatea pe care o exercită asupra femeilor, exprimată în ierarhia personală, economică, sexuală, militară, politică sau socio-culturală; d) săvârșește infracțiunea pentru a genera teroare sau umilire oricui este considerat ostil; e) există antecedente sau dovezi fie de violență sau amenințare de orice tip în mediul casnic, familial, de muncă sau școlar, aplicată de făptuitor împotriva victimei, fie de violență de gen săvârșită de făptuitor împotriva victimei, indiferent dacă fapta a fost denunțată sau nu; f) victima a fost lipsită de libertate înainte de a fi lipsită de viață, indiferent de durata lipirii de libertate” [24].

În cazuri de altă natură, femicidul este privit ca circumstanță agravantă a omorului.

De exemplu, pct. 8 art. 312 din Codul penal al Republicii Orientale a Uruguayului prevede: „Pedepsa închisorii de la cincisprezece la treizeci de ani se aplică atunci când omorul este săvârșit: [...] împotriva unei femei din motive de ură sau dispreț, datorită calității acesteia ca atare” [25]. În același context, pct. 11 art. 80 din Codul penal al Republicii Argentina prevede: „Se vor pedepsi cu detențiunea pe viață [...] cei care omoară: [...] o femeie atunci când fapta este săvârșită de un bărbat, dacă există violență de gen” [26].

În fine, în unele state se aplică legi speciale care conțin norme de incriminare a femicidului (de exemplu: art. 6 al Legii Republicii Guatemala împotriva femicidului și a altor forme de violență împotriva femeilor [27]; art. 21 al Legii Republicii Costa Rica privind incriminarea violenței împotriva femeilor [28], etc.).

Considerăm că modelele legislative, prezentate mai sus, nu trebuie implementate de către legiuitorul moldav. În Republica Moldova nu există condiții pentru incriminarea distinctă a femicidului. La baza dispoziției de la lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM este pusă concepția, conform căreia: 1) femeile și bărbații sunt egali în fața legii; 2) tipul și mărimea pedepsei aplicate pentru omor nu depind de sexul/ genul/identitatea de gen a victimei.

O asemenea concepție își are suportul în actele fundamentale privind drepturile omului. Astfel, art. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede: „Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, [...] sex [...] sau orice alte împrejurări” [29]. În paragraf. 1 art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale se stabilește: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex [...] sau oricare altă situație” [30]. Alin. (1) art. 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene prevede: „Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul [...]” [31]. În art. 23 din această Cartă se stabilește: „Egalitatea între femei și bărbați trebuie asigurată în toate domeniile [...]” [31].

Aceeași concepție trece ca un fir roșu printr-o serie de acte care au fost adoptate de legiuitorul moldav. De exemplu, alin. (1) art. 24 din Constituția Republicii Moldova prevede: „Statul garantează fiecărui om dreptul la viață [...]” [32]. În alin. (2) art. 16 din Legea Fundamentală se stabilește: „Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii [...] fără deosebire de [...] sex [...]” [32]. În același registru, în art. 2 al Legii nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, prin „discriminare după criteriul de sex” se înțelege „orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” [14].

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale a României, „locul pe care principiul egalității îl ocupă în ansamblul dispozițiilor constituționale îi conferă o importanță particulară”; „principiul egalității caracterizează drepturile și libertățile fundamentale, fiind, în același timp, o garanție a fiecărui drept fundamental în parte”; „egalitatea este într-o strânsă corelare cu ansamblul drepturilor și libertăților fundamentale, astfel încât analiza suprimării drepturilor și libertăților fundamentale trebuie să aibă drept premisă principiul egalității, principiu care se află la baza drepturilor și libertăților fundamentale”; „întrucât principiul egalității ține de esența și funcția demnității umane, rezultă că egalitatea este un element caracterizant și intrinsec al demnității umane” [33]. În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană a

Drepturilor Omului a afirmat că egalitatea de gen este un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei, reținând, de exemplu, în Hotărârea sa din 22.03.2012 pronunțată în Cauza Konstantin Markin împotriva Rusiei, în pct. 127, că „avansarea/dezvoltarea egalității de gen este astăzi un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei și ar trebui prezentate motive foarte importante înainte ca o [...] diferență de tratament să fie considerată compatibilă cu Convenția [pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale]” [34].

Actualmente în Republica Moldova nu atestăm motive „foarte importante” ca inegalitatea de gen, concretizată în incriminarea distinctă a femicidului, să fie considerată compatibilă cu Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale. Sub acest aspect, femeile și bărbații trebuie să răspundă fără deosebire pentru lipsirea de viață a altor femei sau bărbați. În același timp, viața oricărei persoane trebuie apărată cu aceeași determinare, indiferent de genul acesteia. În concluzie, accentul ar trebui pus nu pe incriminarea distinctă a femicidului, ci pe continua perfecționare a mecanismelor extrapenale de prevenire și combatere a violenței de orice specie. Este necesară dezvoltarea unui sistem eficient în care victimele, care se confruntă cu violența chiar într-o formă germinală, să poată conta în siguranță pe o reacție promptă și adecvată a autorităților competente.

Referințe:

1. Carte românească de învățătură. Ediție critică. București: Editura Academiei, 1961. 428 p.
2. Declaration on the Elimination of Violence against Women. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>
3. CAMPBELL, J., RUNYAN, C.W. Femicide: Guest editors' introduction. În: Homicide Studies, 1998, Vol. 2, No. 4. p. 347-352.
4. NEREA, A.M. Femicide: thorough approach to its criminal and international protection. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://addi.ehu.es/handle/10810/28864>
5. RUSSELL, D.E.H., HARMES, R.A. Femicidio: Una Perspectiva Global. Mexico City: Centro de Investigaciones Interdisciplinarias en Ciencias y Humanidades of the National Autonomous University of Mexico, 2006. 402 p.
6. Resolution 1654 (2009). [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://pace.coe.int/en/files/17716/html>
7. International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS). Version 1.0. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf

8. Vienna Declaration on Femicide. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf
9. Baza de date a hotărârilor Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php
10. Baza de date a hotărârilor Plenului Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/db_plen_penal.php
11. As the UK publishes its first census of women killed by men, here's a global look at the problem. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/violence-against-women-femicide-census/>
12. Legea nr. 111 din 21.04.2022 pentru modificarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 164-169.
13. DEUS, A., GONZALEZ, D. Analysis of Femicide/ Feminicide Legislation in Latin America and the Caribbean and a Proposal for a Model Law. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://lac.unwomen.org/en/digiteca/publicaciones/2018/12/analisis-legislacion-feminicidio-femicidio-modelo-de-ley>
14. Legea nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 47-50.
15. Legea României nr. 202 din 19.04.2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați. În: Monitorul Oficial al României, 2002, nr. 301.
16. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 1 din 18.02.2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 219a/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 53-59.
17. Decizia Curții Constituționale a României nr. 907 din 16.12.2020 asupra obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.7 alin.(1) lit.e), introduse prin articolul unic al Legii pentru modificarea art.7 din Legea educației naționale nr.1/2011. În: Monitorul Oficial al României, 2021, nr. 68.
18. Resolution 68/191 adopted by the General Assembly on 18 December 2013. Taking action against gender-related killing of women and girls. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/2010-2019/2013/General_Assembly/A-RES-68-191.pdf
19. BATRIČEVIĆ, A. Krivičnopravna reakcija na femicid. În: Temida, 2016, Vol. 19, nr. 3-4, p. 431-451.
20. Código Penal de la República de Chile. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1984>
21. Código Penal Boliviano. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://bolivia.infoleyes.com/articulo/69474>

22. Código Penal peruano. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://lpderecho.pe/codigo-penal-peruano-actualizado/>
23. Código Penal Federal de México. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf_mov/Codigo_Penal_Federal.pdf
24. Código Penal de Colombia. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://leyes.co/codigo_penal.htm
25. Código Penal Uruguayo. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://parlamento.gub.uy/sites/default/files/codigopenal_0.pdf
26. Código Penal de la Nación Argentina. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://www.argentina.gob.ar/normativa/nacional/ley-11179-16546/texto>
27. Ley contra el Femicidio y otras Formas de Violencia Contra la Mujer. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.oas.org/dil/esp/ley_contra_el_femicidio_y_otras_formas_de_violencia_contra_la_mujer_guatemala.pdf
28. Ley de Penalización de la Violencia Contra las Mujeres. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: www.pgrweb.go.cr/scij/Busqueda/Normativa/Normas/nrm_texto_completo.aspx?param1=NRTC&nValor1=1&nValor2=60183&nValor3=98550&strTipM=
29. Declarația universală a drepturilor omului. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf
30. Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
31. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>
32. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
33. Decizia Curții Constituționale a României nr. 464 din 18.07.2019 asupra propunerii legislative de revizuire a Constituției României. În: Monitorul Oficial al României, 2019, nr. 646.
34. Case of Konstantin Markin v. Russia. [Accesat: 30.09.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109868>